

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

زمان پذیرش نهایی: ۱۴۰۰/۰۴/۱۵

شماره مجوز مجله: ۸۰۴۰۰

نقش قصه در رفع نیازها و حل مشکلات کودکان و نوجوانان

سارا آذرطوس^۱، سیما السادات موسوی^۲، مریم موسوی فرد^۳، مبینا حق ندیری^۴، مرضیه دلبری نیکو^۵

چکیده:

کتاب های کودکان و نوجوانان نقش عمدهای در پاسخگویی به نیازها و رفع مشکلات آنان دارند. شناخت نیازهای کودکان و نوجوانان و معرفی کتاب های متناسب با نیازها، بحث عمده این مقاله میباشد. چنین روشی به منظور پاسخگویی به نیازها و حل مشکلات روحی، کتابدرمانی نامیده میشود. این مقاله نیازهای گوناگون کودکان و نوجوانان را از دیدگاه ((مازلو)) روانشناس انسانگرا، و نیازهای مورد توجه از دیدگاه مؤلف را بررسی میکند و برای هر یک از نیازها، انواع کتابهایی را که در پاسخگویی به آن نیازها مؤثرند نام میبرد. در این مقاله با توجه به ویژگی های قصه گویی و فعالیت ادبی در کانون به نقش و تاثیر قصه بر این فعالیت پرداخته میشود. در این راستا پژوهش های انجام شده در این زمینه و مرتبط با قصه و فعالیت ادبی یا جنبه هایی از آن نظیر واژگان و مهارت های زبانی مرور میشود. این مقاله به صورت کتابخانه ای انجام شده است و در پایان پیشنهاداتی کاربردی در امر قصه گویی با توجه به اهداف فعالیت ادبی ارائه شده است. سعی شده حداقل یک پیشنهاد برای هر کدام از بخش ها داده شود. با توجه به بررسیهای انجام شده در این مقاله رابطه تنگاتنگی بین قصه و قصه گویی با فعالیت ادبی به خصوص در کلاس های ادبی- حضوری و کارگاه داستان دیده میشود.

واژه های کلیدی: قصه، قصه گویی، فعالیت های ادبی، کودکان و نوجوانان

^۱ کارشناس آموزش ابتدایی

^۲ کارشناس آموزش ابتدایی از دانشگاه فرهنگیان

^۳ کارشناس آموزش ابتدایی از دانشگاه فرهنگیان

^۴ کارشناس آموزش ابتدایی از دانشگاه فرهنگیان

^۵ کارشناس مدیریت امور فرهنگی

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

مقدمه :

قصه همواره دریچه ای بوده‌است که از همان حضور آدمی در جهان هستی او را به افق های دوری در خیال پیوند داده‌است. از همان آغاز رازهای آفرینش هر یک در خیال او داستانی شده است برای پاسخی به ذهن پرسشگر و خلاقش. این نقاشی خیالی که در کلام رنگ میگیرد مفری بوده‌است برای پناه از ترس ها، ندانستن ها و گریز از تنهایی و ظرفی برای پرسشهای اساسی اش. همین همراهی دیرینه داستان نشانگر اهمیت این هنر است. قصه داستانی است که به زبان می‌آید و مرکبی است که کودک را میبرد تا شگفتی و هیجان ماجرا و تا تجربه زبان و لذت سرگرمی. دانستن و ندانستن اینکه با هر قصه ای چه دریچه ای برای کودک گشوده میشود اگرچه در آنچه او به چنگ می آورد تفاوتی حاصل نمی کند ولی برای مربی شناخت و تجربه ای لذت بخش میسازد و راه را برای ادامه مسیر روشن می سازد و پرهیجان. چراکه میدانند در چه راهی، به چه مقصودی و با چه ابزاری قدم برمیدارد و تغییر را در پیشانی آثار شفاهی و مکتوب کودک و نوجوان میبیند و میخواند.

بیان مسئله:

از فعالیت های اصلی مرکز آفرینش های ادبی، برگزاری کلاس های ادبی-حضور و بعد از آن برگزاری کلاس های کارگاهی شعر و قصه است. در کنار این فعالیت ها، آموزش مکاتب های و کلاس های شعر و قصه کودکان، انجمن های ادبی شعر و داستان نیز اجرا میشود که در این مقاله قصد بر این است که با توجه به اینکه مخاطبین کلاس های ادبی-حضور عمدتاً کودکان و مخاطبین کارگاه ها نوجوانان هستند، به نقش قصه در این کلاس ها و تاثیر آن در گسترش و جذابیت این فعالیت پرداخته شود. با این توضیح اهداف و چشم انداز کاری مربیان در این کلاس ها را از نظر گذرانده و در مقابل کارکرد قصه و قصه گویی با توجه به تاثیراتش بر این فعالیت ها بررسی میشود. از طرفی از میان اهداف قصه گویی (ناظمی به نقل از رضا غنی) اهداف آموزشی، اهداف پرورشی، اهداف سرگرم کننده و اهدافی فرعی تر که در ارتباط با فعالیت ادبی و موضوع مورد توجه این مقاله است. در کارکردهای آموزشی قصه هر آنچه مربی یا معلم قصد منتقل کردنش را داشته باشد قابلیت چراکه ((آموزش از طریق قصه گویی ، مطالب را زنده، شوق انگیز و جذاب می کند.)) (ناظمی) در اهداف آموزشی، پیشرفت و گسترش خلاقیت، غنای آموزش زیبایی شناسی، آموزش ادبیات، آموزش مهارت هایی نظیر خوب گوش کردن مدنظر است. در کارکرد و هدف پرورشی، قصه گویی، نظم فکری و تمرکز حواس، تقویت مهارت کلامی، توانایی تفکر و تعقل مورد توجه است. به علاوه در کنار این کارکردها قصه به ایجاد رابطه عاطفی بین مربی و کودک و نوجوان کمک کرده و به خصوص کودک و نوجوان را به خواندن تشویق می نماید .

بررسی متون نشان میدهد که کتاب داران، پزشکان، روانشناسان و معلمان مدارس از جمله گروه هایی از جامعه هستند که بیشتر از دیگران به ارزش و اهمیت ادبیات کودکان و نوجوانان در رشد شخصیت و رفتار آنان توجه نشان می دهند. مطالعه کتاب، بخصوص داستان، به کودکان و نوجوانان کمک میکند تا شناخت لازم از خود را به دست آورند یا به ویژگی های خاص شخصیتی خود مانند خجول بودن پی ببرند و درک بهتری از پیچیدگی فکر، رفتار انسان، و ارتباط این رفتار با ویژگی های

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

شخصیتی به دست آورند و به این ترتیب، به سلامت فکری لازم برسند. شناخت از خود، با مطالعه داستان و از راه تعامل با شخصیت یا شخصیت های داستان به دست می آید

((گلدینگ)) و ((گلدینگ)) معتقدند با مطالعه کتاب، تغییر از طریق پالایش درونی، بینش، یا تقلید رفتار شخصیت ها صورت میگیرد. برخی از پژوهشگران و صاحب نظران در رابطه با اثرات مطالعه داستان و سایر منابع، پژوهش هایی انجام داده اند یا به گزارش تجربه ها و نظریه ها پرداخته اند، از جمله، پژوهش های انجام شده توسط ((هیز)) و ((آمر)) نشان داد که ۲۷ دانش آموز با سن ۷-۱۶ سال، پس از مطالعه یک داستان که بر مقابله با مشکل تأکید داشت، بهتر توانستند بیماری دیابت خود را کنترل کنند. نتایج پژوهش ((مارلو)) و ((میکوک)) نیز تاحدی نتایج پژوهش ((هیز)) و ((آمر)) را تأیید کرد. در این نتایج توصیه شده که چون شناخت از خود، کلیدی برای حل مشکلات است، در صورت توصیه کتاب برای مطالعه، باید دقت شود که محتوای آن، خواننده را به سوی کسب این شناخت هدایت کند. همچنین، کتاب باید برای کودک و نوجوان امکان همانندسازی را به وجود آورد و به شناخت ارزشها و به کسب درک، آرامش و امید کمک کند

سوال های پژوهش:

- قصه چه نقشی در رفع نیازها و حل مشکلات کودکان دارد؟
- چه رابطه ای بین قصه و قصه گوئی با فعالیت ادبی وجود دارد؟

فرضیه های پژوهش:

- قصه گوئی ضمن تاثیر در غنای زبانی کودک در آشنایی و انس او با داستان های عامیانه، فولکلور، باورها و آداب و سنن موثر است.
- کودکان و نوجوانان از طریق قصه گوئی یا قصه خوانی با ادبیات آشنا و یا در آن عمیق تر میشوند.

پیشینه پژوهش:

پژوهش های مرتبط با قصه

در حیطه تاثیرات و نقش قصه و قصه گوئی بر کودکان موارد متعددی دیده شد که بیشتر جنبه نظری دارند تا تحقیقی. به هر رو مواردی از تاثیر قصه بر ذخیره واژگانی و قصه و زبان دیده شد که اجمالاً به آن اشاره می شود

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

"تاثیر قصه گویی بر خزانه لغات کودکان ۳ تا ۶ سال"، نازنین سالاری ۱۳۸۰-۱۳۸۲ این پژوهش که در رشته مشاوره و در مقطع کارشناسی ارشد انجام شده است با هدف بررسی تاثیر قصه گویی بر دایره واژگانی کودکان انجام گرفته است. این تحقیق که به صورت میدانی انجام گرفته نشان میدهد قصه گویی بر خزانه لغات کودکان تاثیر دارد و در عین حال متغیر سن را نیز در این تاثیر دخیل دانسته است. ولی جنسیت را عامل تاثیرگذاری نمیداند. در این پژوهش ذخیره واژگانی مهم بوده و ارزیابی شده است و نه تنها واژه های به کارگرفته شده توسط آزمون شونده ها مهم بوده است بلکه واژه های قابل فهم نیز مالک قرار گرفته است. پژوهش دیگری که به نوعی قصه را متغیر اصلی قرار داده است

پژوهش حمیده رفیعی با عنوان "بررسی تاثیر قصه گویی بر مهارت خواندن دانش آموزان" بوده است که در سال ۱۳۸۸-۱۳۸۹ انجام گرفته است. در این پژوهش که به صورت میدانی انجام شده است و دانش آموزان دوم ابتدایی مورد بررسی قرار گرفته اند، قصه گویی بر تقویت مهارت در لحن و آهنگ کلام تاثیر داشته است و همچنین بر درک و فهم کودکان آزمون شده اثرگذار بوده است. به علاوه قصه گویی بر تقویت دریافت پیام اصلی داستان نیز موثر بوده است.

صرف نظر از دو نمونه یاد شده موارد پژوهشی دیگر به تاثیر قصه بر جنبه های دیگر رشدی و عاطفی کودک نظر داشته اند که از موضوع مقاله حاضر دورند.

متن اصلی :

قصه و لذت و تجربه ادبی

یکی از ویژگی های قصه گویی، سرگرم کنندگی و لذت بخش بودن آن است. ((لذت بردن از شنیدن یک قصه مقصود اصلی و ابتدایی ترین توجیه برای یک قصه گو میتواند باشد)). (مرادحاصل، ص ۳۱) این ویژگی نه تنها کودک را جذب میکند بلکه او را با دنیای تازه های از زبان و کلام و داستان روبه رو و آشنا می سازد. قصه گویی جنبه پرنرنگی از ادبیات شفاهی است که ضمن تاثیر در غنای زبانی کودک - که بعد از به این به آن اشاره خواهد شد - در آشنایی و انس او با داستان های عامیانه، فولکلور، باورها و آداب و سنن موثر است. این همان جنبه ایست که در یکی از دو محور اساسی فعالیت ادبی یعنی تجربه ادبی مدنظر است. ((در لذت و تجربه ادبی سعی بر وسعت بخشیدن به کنجکاوی های کودک و نوجوان و گسترش دادن ظرفیت های ذهنی او برای تجربه های بیشتر است)). (مدیریت آفرینش های ادبی، ۱۳۸۷)

کودکان و نوجوانان از طریق قصه گویی یا قصه خوانی با ادبیات آشنا و یا در آن عمیق تر میشوند. از کارکردهای قصه گویی یکی همین مواجه ساختن کودکان و نوجوانان با نش و داستان است که البته یکی از اهداف قصه گویی نیز هست؛ هدف پرورشی. ((تربیت ذوق ادبی و هنری کودکان و نوجوانان، تقویت حس کنجکاوی آنان...)) حاصل ایجاد ارتباطی است که کودکان با مربی قصهگو ایجاد میکنند.)) (ناظمی ص ۷۰) از آنجایی که شنیدن داستان برای کودکان جذاب است و سرگرمکننده، قصه گویی و قصهخوانی میتواند ضمن تنوع بخشیدن به فعالیت ادبی در راستای هدف تجربه ادبی نیز موثر باشد.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

قصه و تربیت ادبی

در تربیت ادبی که موازی با تجربه ادبی صورت میگیرد ((مخاطبین تشویق میشوند تا بیشترین برداشت را از تجربیات روزمره خود داشته باشند و با نگاه ادبی بتوانند این تجربیات را به ادبیات نزدیک کنند. جزییاتی که در محیط زندگی کودک یا نوجوان وجود دارد اعم از پدیده ها، رویداد ها و انسان ها مایه های اصلی برای تخیل و نوشتن خلاق است.)) (مدیریت آفرینش های ادبی، ص ۲۶-۲۷) و در ادامه کودکان و نوجوانان می آموزند چگونه زبان و تخیل را برای خلق یک داستان به کار گیرند و به خصوص زمانی که وارد کارگاه های داستان می شوند می آموزند که چگونه از آنچه در توجه به محیط و تجربه داستان آموخته اند برای توصیف فضاهای داستانی شان بهره گیرند

قصه و تجربه محیط

قصه ها، داستان انسان ها و اقوام و پدیده هاست و همه آن چیزی را منعکس میکنند که در دنیای آدمی به طور ذهنی و عینی میگذرد. در قصه گویی، قصه گو با بیان احساسات شخصیت های قصه و تصویر فضاهای آن حس های کودک و نوجوان را به کار و تجربه می آورد. وقتی کودک در معرض قصه های مثل "دیگ مسی" قرار میگیرد، شوری نمک دریا را حس میکند و بعد از این با درک تازه های از این حس آن را به کار می گیرد و چه بسا در فعالیت ادبی او نیز تاثیرگذار باشد. دقیقاً این همان نقطه ای است که مورد توجه فعالیت ادبی نیز هست. در مرحله اولیه تربیت ادبی "تقویت و پرورش حواس" هدف کلی مورد نظر فعالیت ادبی است که در پی آن به کارگیری بهتر حواس پنجگانه، توجه بیشتر به محیط اطراف و دریافت های تازه از پدیده ها و محیط توسط اعضاء مد نظر است. (عطاء الهی، ۱۳۸۴) در این طرحها که در قالب بازی و سرگرمی انجام میشود، کودک در به کارگیری حواسش آگاهانه تر عمل میکند. همین توجه به محیط اطراف و به کارگیری آگاهانه حواس در گام بعدی فعالیت ادبی به توصیف و فضا سازی داستان کمک میکند. این درحالی است که اگر در انتخاب قصه به این امر توجه شود کارکرد مستقیمی در مرحله اولیه کلاس ادبی یعنی تقویت و پرورش حواس دارد. به علاوه با قصه گویی در گروه سنی نوجوان در مرحله "مشاهده نویسی" نیز توجه و دقت در جزییات، کشف روابط بین آنها و توصیف حسی و عاطفی آنها که از اهداف مشاهده نویسی است برآورده میشود.

قصه و زبان

قصه گویی نوعی ادبیات شفاهی است. (ناظمی، ۱۳۸۲: ۴۴) آشنایی با نوع شفاهی ادبیات درک تازه ای از زبان را به کودک و نوجوان میبخشد. افسانه ها، متل ها و حکایات که در قالب قصه برای کودکان و نوجوانان بیان میشود دانش زبانی آنها را غنی می سازد. حتی اگر آن زبان را به کار نگیرند و از واژگان آن استفاده نکنند زبان قصه را تجربه کرده و با دنیای زبانی تازه های مواجه میشوند. قصه در قالب کلام جان میگیرد و اولین برخورد کودک با قصه با شنیدن واژه ها، جمالت کوتاه و مرکب، لحن و

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

کلام است. به این طریق کودک زبان را به طور غیرمستقیم آموزش میبیند. ((اولین اثر قصه گوئی، در شکل گیری ادبیات گفتاری کودکان است. بسیاری از کلمات، واژه ها و مفاهیم ادبی را از طریق احساس خود درک کرده و کاربرد صحیح آن را میآموزد.)) (ناظمی، ۱۳۸۲: ۶۴)

همانطور که ساراکن رایان در مطلبی تحت عنوان "قصه گوئی: راهی برای آموزش زبان مادری و تربیت ذوق هنری" مینویسد، قصه گوئی با روشی کامل طبیعی و عاطفی زبان مادری را آموزش و قواعد آن را منتقل می کند. او با اشاره به حساسیت دوره ابتدایی در آموزش زبان معتقد است معلم در نقش یک قصه گوئی خوب می تواند مهارت خوب گوش کردن و مهارت زبانی کودکان را بالا برده و با خوب تلفظ کردن، استفاده از عبارات صحیح و اصولی و خوب بیان کردن و دیگر تکنیک های زبانی، الگویی صحیح در اختیار قرار داده و تاثیرگذار باشد. (ناظمی، ۱۳۸۲: ۵۰ و ۴۴)

در سطحی بالاتر و در بررسی تاثیر قصه بر نوجوانان در فعالیت ادبی کارگاهی، قصه تجربه خوبی در گفتگونویسی در اختیار نوجوانان قرار میدهد. با توجه به اینکه جنبه شفاهی قصه برجسته تر است قصه میتواند به نوجوانان قابلیت گفتگو را در تیپ سازی و شخصیت پردازی نشان داده و به طور غیر مستقیم آموزش دهد

برای فعالیت ادبی در حیطه زبان دو بُعد میتوان در نظر گرفت: بُعد شفاهی و بُعد مکتوب. با اشاراتی که رفت واضح است که جنبه شفاهی این فعالیت را میتوان از طریق قصه و قصه گوئی تقویت کرد و پرورش داد. به خصوص که گاهی دیده میشود به این بُعد از کار در قیاس با بُعد مکتوب کمتر پرداخته می شود و کلاس ادبی بیشتر در ارائه و تجربه آثار مکتوب معنا مییابد

از طرفی با مروری گذرا به مرحله دوم از فعالیت ادبی و اهداف آن تاثیرگذاری قصه بر فعالیت ادبی به خوبی نمایان میشود. در گام بعدی کلاس ادبی "آشنایی با کلمه و جمله و کاربردهای آن به عنوان ابزار کار ادبی" مورد توجه است، و با اهدافی نظیر: آشنایی اعضا با ظرفیت های مختلف کلمه و جمله، غنی و گسترده شدن دایره واژگانی اعضا و ایجاد توانایی نوشتن جمله های زیبا و حس برانگیز در اعضا انجام میشود. (عطاءالهی، ۲۰۳، ۱۳۸۴) به این ترتیب مربی قصه گو با بیان درست آواها و واژه ها و تغییرات در لحن و کلام کودک و نوجوان را با قابلیت ها و انعطاف های زبانی آشنا و درگیر می کند .

قصه و تخیل

حیطه وسیع تخیل بخش مهمی از کلاس ادبی را می سازد. این بخش از کار با اهدافی نظیر: ((وارد کردن اعضا به فضاهای نامتعارف و انگیزه عمل بیشتر برای شکستن قالب های کلیشه ای، تجربه فضاهای ذهنی تازه در خیال پردازی، وسعت دادن به دامنه سوژه ها برای خیال پردازی، پیدا کردن ارتباط های تازه بین چیزهایی که به نظر بیارتباط هستند و یا ارتباط معمولی دارند و گذاشتن اعضا در یک موقعیت تازه و جذاب به خصوص چیزهایی که مورد علاقه بچه هاست، انجام می شود.)) (عطاءالهی،

(۲۳۲۲)

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

اگرچه در این بخش اهداف به صورت جزئی مطرح میشود و شاید در نگاه اول از اهداف و کارکردهای قصه گویی دور باشد ولی مستقیماً با گسترش و پیشرفت خلاقیت که یکی از کارکردهای قصه است در ارتباط است. چرا که ((تخیل سرمنشأ خلاقیت است)) (یوسفی ۸۶) و کنش های داستانی قصه ذهن کودک را ورز می دهد و سبب بالندگی او می شود. هنگامی که کودک با اثری همذات پنداری می کند آرام آرام عرصه تخیل او نیز شروع به بیدار شدن می کند و هر چه این پدیده عمیق تر باشد میدان ذهنی کودک وسیع تر و ژرف تر می گردد. (یوسفی ۸۶-۸۳) و این میدان ذهنی بستر مناسبی است برای فعالیت ادبی و داستان پردازی. هر قصه ای ماجرای را دنبال می کند و این ماجرا مخاطب را با فراز و فرود و ابهاماتی مواجه میکند همین نکته حس کنجکاو کودک را برای پیش بینی و گره گشایی ماجرا برمی انگیزد و او را سرگرم میکند و درعین حال تخیل او را پرورش میدهد. و این چنین است که ((داستان میدان خیال کودکان را گسترش می دهد و موجب پرورش ذهن و هوشیاری آنان می شود.)) (ناظمی، ص ۷۰)

قصه و اشتیاق نوشتن / بازگویی داستان (آمادگی برای نوشتن)

هرچه کودک و نوجوان بیشتر در معرض قصه و داستان قرار بگیرد بیشتر در خود احساس توانایی در نوشتن میکند. بیشتر به این دلیل که ذهن و تخیلش برای قصه پردازی آماده و خلاق میشود. همانطور که اندرو رایت معتقد است داستان گویی باعث تشویق و عکس العمل بچه ها برای خواندن و نوشتن میشود. (رایت، ۱۳۸۴) در همین جاست که یکی دیگر از کارکردهای قصه و قصه گویی یعنی پرورش ذوق هنری با هدف فعالیت ادبی آمادگی برای نوشتن همسو میشود

نتیجه گیری :

برای برخورداری از یک زندگی سالم، باید ضمن جلوگیری از بروز بسیاری مشکلات روانی، توانایی های فردی تقویت شوند. شناخت نیازهای کودکان و نوجوانان در سنین مختلف و فراهم آوردن امکانات لازم برای پاسخگویی به آنها، از بروز بسیاری از مشکلات روانی در کودکی و بزرگسالی جلوگیری میکند. دراین راستا، استفاده از ادبیات کودکان و نوجوانان یکی از راه های درمانی شناخته شده است. کتاب درمانی، ابزار مناسبی برای کسب تجربه و اطلاعات برای پاسخگویی به نیازهای گوناگون است. در صورت شناخت نیازها و شناخت کتاب های مناسبی که می توانند به نیازها پاسخ دهند و آنها را ارضا کنند، ادبیات کودکان به رشد مناسب و متعادل کودکان و نوجوانان کمک می کند. شناسایی این کتاب ها و تطبیق آنها با نیازها، یکی از وظایف متخصصان تعلیم و تربیت و ادبیات کودکان است. این کتاب ها باید به اطلاع عامه مردم برسند تا استفاده از این ابزار همگانی شود و به سلامت روانی جامعه کمک کند. در ضمن، وجود سیاه های مناسب از این نوع منابع، خانواده ها را از سردرگمی برای جستجوی کتاب مناسب رها میسازد .

با توجه به بررسی های انجام شده در این مقاله رابطه تنگاتنگ قصه و قصه گویی با فعالیت ادبی به خصوص در کلاس های ادبی-حضور و کارگاه داستان دیده شد. به علاوه با مرور و بررسی اهداف فعالیت ادبی و قصه گویی و مقایسه آنها هم راستایی

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

این دو فعالیت نشان داده‌شد. همانطور که در پیشنهادات نیز اشاره شد قصه به عنوان ابزار و تسهیل‌گر فعالیت ادبی کارکرد بالایی دارد و میتوان از این فعالیت در جهت گسترش و تقویت فعالیت ادبی بهره برد.

پیشنهادهات

فعالیت ادبی، چه در مرحله طرح های ادبی در کلاس ادبی- حضوری و چه در کارگاه ها میتواند از قصه و قصه گویی بهره فراوانی ببرد. این استفاده میتواند در مراحل کار و به شیوه های متفاوت انجام شود. از فضا سازی کلاس ادبی گرفته تا اجرای خود کلاس و طرح ادبی از قصه میتوان استفاده بهینه کرد. باید توجه داشت که انتخاب قصه با در نظر داشتن هدف فعالیت ادبی بسیار مهم است. همین نکته اهمیت احاطه هرچه بیشتر مربی بر قصه ها را نیز نشان میدهد. به علاوه توصیه می شود مربی هراسی از اجرای قصه نداشته باشد چراکه انواع متفاوت قصه گویی و قصه خوانی فضای باز و منعطفی را برای این فعالیت به روی مربی گشوده است. در اینجا نکاتی برای استفاده موثرتر و کاربردی قصه در فعالیت ادبی با توجه به اهداف و نوع فعالیت ادبی مطرح میشود.

- جلسه اول کلاس ادبی جلسه آشنایی و پیوند مربی و عضو است و از آنجایی که قصه میتواند محفلی مناسب باشد برای جذب عضو و ایجاد صمیمیت و فضایی امن برای او.
- فضایی برای یک قصه کوتاه در نظر گرفته شود تا کلاس با لذت ادبی و سرگرمکننده شروع شود.
- در مرحله تقویت و پرورش حواس، انتخاب قصه هایی با مضامینی که حواس پنجگانه در آنها پررنگ است مثل افسانه "دیگ مسی" کاربردی و موثر است. همچنین استفاده از ابزار؛ ابزار صوتی (برای تقویت حس شنوایی) و انواع تکنیک های قصه گویی مثل قصه با کاردستی (تقویت حس لامسه)، قصه با تصویر (تقویت حس بینایی و توجه به جزئیات)، مفید واقع میشود.
- مربی می تواند قصه ای را نقل کرده و از اعضا بخواهد جزئیات فضای قصه را بازگو یا تصویر کنند. این کار میتواند به صورت فردی یا گروهی انجام شود. در این فعالیت ضمن سرگرم شدن کودکان، آنها لذت برده و برای نوشتن آماده شده و تخیل شان تقویت میشود.
- در کارگاه های داستان، قصه ای با گفتگوهای زیاد و متفاوت با لحن و زبان خاص شخصیت ها انتخاب و اجرا شود و از نوجوانان خواسته شود تا فضاهای مشابهی را در قالب نوشتار تجربه کنند.
- در جهت پرورش تخیل کودکان، میتوان قصه تا نقطه حساسی مثل اوج داستان تعریف کرد و از اعضا خواست تا پایان های متفاوتی برای آن ترسیم کنند.
- قصه ای برای کودکان خوانده شود و از آنها خواسته شود که هر کدام بخشی از قصه را بازگو کنند. این کار مهارت کلامی آنها را بالا برده و آنها را قصه پردازی و تجربه قصه گویی مهیا میکند .

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

منابع:

- رایان، ساراکن. هنر قصه گوئی برای کودکان. تهران: کیانا، ۱۳۸۱
- رایان، اندرو. ترجمه نازنین نصرتی. آموزش زبان به کودکان به شیوه قصه گوئی. تهران: امیرکبیر، ۱۳۸۴
- رحماندوست، مصطفی. قصه گوئی و راه و رسم. تهران: رشد. ۱۳۸۱
- مرادحاصل، مهدی؛ آیت اله محمدپور. قصه گوئی، قصه خوانی و شعر در مدارس دوره ابتدایی. تهران: موسسه فرهنگی منادی ترتیب، ۱۳۸۲
- ناظمی، یحیی. ادبیات کودکان رویکردی بر قصه گوئی و نمایش خلاق. تهران: چاپار، ۱۳۸۵
- یوسفی، محمدرضا. قصه و قصه گوئی. تهران: پیک بهار، ۱۳۸۶
- عطاءالهی، محبوبه. پله پله تا نوشتن (۲). مرکز آفرینشهای کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان استان تهران. ۱۳۸۴ (جزوه کاری)
- عطاءالهی، محبوبه. پله پله تا نوشتن (۱) مجموعه طرحهای ادبی تخیلی. مرکز آفرینش های کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان استان تهران. ۱۳۸۷ (جزوه کاری)